

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Daň z finančních transakcí
(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2011/C 44/14)

Zpravodaj: **pan NYBERG**

Dne 18. února 2010 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy ve věci

Daň z finančních transakcí.

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 23. června 2010.

Na 464. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 14. a 15. července 2010 (jednání dne 15. července 2010), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 121 hlasy pro, 55 hlasů bylo proti a 7 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Celková hodnota všech finančních transakcí se zvýšila z patnáctinásobku hodnoty světového HDP v roce 1990 na zhruba sedmdesátinásobek v roce 2007.⁽¹⁾ Nedošlo téměř k žádné změně v hodnotě spotových transakcí ve vztahu k HDP, což znamená, že tento čtyřnásobný nárůst finančních transakcí je téměř celý způsoben deriváty, a to především úrokovými deriváty. Během druhé poloviny roku 2008 došlo ke snížení obchodování s deriváty, ale jeho objem se v první polovině roku 2009 znovu zvýšil. Zdá se, že chování finančního sektoru se příliš nezměnilo.

1.2 V roce 2007 finanční sektor – jehož hlavním úkolem je podpora reálné ekonomiky – vytvářel 40 % zisku všech společností v USA, zatímco jeho podíl na HDP byl pouze 7 %. Došlo také ke koncentraci do několika tržních míst, především do Londýna a New Yorku, a ke koncentraci do několika velice rozsáhlých finančních institucí. Do tohoto odvětví byly napumpovány závratné částky, aby se tyto instituce zachránily před krachem, což vedlo k rekordním rozpočtovým deficitům.

1.3 Daň z finančních transakcí (DFT) by mohla mít rozhodující vliv na chování finančních institucí, když by snížila počet velmi krátkodobých finančních transakcí, jež jsou také často spojeny s velkým rizikem.

1.4 EHSV v zásadě podpořil myšlenku DFT ve svém stanovisku ke zprávě de Larosièrovy skupiny⁽²⁾: „EHSV je toho názoru, že musí nastoupit dlouhodobé uvažování namísto krátkodobého a bonusy nesmí být založeny na spekulativních transakcích. V tomto duchu EHSV podporuje myšlenku zdanění finančních transakcí.“ V tomto stanovisku hodlá EHSV vstoupit do pokračující diskuse o této dani a dále propracovat záměry a účinky takové daně.

1.5 Prvotní návrh zdanění transakcí s cennými papíry formuloval v roce 1936 J. M. Keynes. Jeho smyslem bylo omezení destabilizující spekulace s akciemi a posílení dlouhodobých základů burzovních cen. V sedmdesátých letech 20. století tuto myšlenku dále rozvíjel James Tobin. Tobin chtěl zavedením daně z mezinárodních měnových spotových transakcí zpomalit finanční trh a uvést ho do lepšího souladu s reálnou ekonomikou. Jeho záměr se shodoval s jedním z cílů projednávaných v současnosti, snížením krátkodobých transakcí.

1.6 Tobin navrhoval poukazovat výnos této daně Mezinárodnímu měnovému fondu nebo Světové bance; výnos však nebyl hlavním cílem: „Čím úspěšnější bude tato daň z hlediska dosažení ekonomických záměrů, jež mě primárně motivovaly..., tím menší budou její výnosy“.

1.7 Během finanční krize v roce 2008 se myšlenka zdanění znovu dostala do popředí, tentokrát pro všechny finanční transakce mezi finančními institucemi.

1.8 EHSV se domnívá, že prvořadým cílem DFT by měla být změna současného chování finančního sektoru tím, že se sníží krátkodobé spekulativní finanční transakce. Aktivity finančního sektoru by tímto způsobem mohly pracovat s využitím cenového mechanismu trhu. Některé z těchto transakcí Lord Turner (z British Financial Service Authority) dokonce označil jako společensky bezúčelné. Očekávaného účinku by mohlo být dosaženo, kdyby DFT zasáhla největší měrou nejčastější transakce.

1.9 Pokud DFT podstatně sníží krátkodobé obchodování s cennými papíry a deriváty, sníží také zisky ve finančním sektoru, což by mohlo vést ke snížení odměn, ale také výnosů daně ze zisku. Tradiční komerční bankovníctví, založené na půjčkách podnikům a domácnostem a financované vklady, kde zdrojem zisku jsou rozdíly úrokových sazeb, by tím nebylo

⁽¹⁾ Údaje Banky pro mezinárodní platby (BIS).

⁽²⁾ Zpráva de Larosièrovy skupiny, Úř. věst. C 318/11, 23.12.2009, s. 57.

dotčeno. Tento typ bankovníctví, kde se vklady co nejvýhodněji investují, by se opět mohl stát hlavním smyslem finančního sektoru. Přes nové finanční obtíže v roce 2010 a hledání metod ze strany MMF a EU, jak financovat budoucí finanční krize, bychom neměli promarnit tuto časově omezenou příležitost, jak odklonit finanční sektor od krátkodobých zájmů.

1.10 Druhým hlavním cílem DFT je získání peněz do veřejných rozpočtů. Tento nový zdroj výnosů by se mohl využít k podpoře hospodářského rozvoje v rozvojových zemích, financování politik v oblasti klimatu v rozvojových zemích nebo snížení břemene veřejných rozpočtů. Poslední z uvedených využití také znamená, že finanční sektor splatí veřejné subvence. V dlouhodobé perspektivě by výnosy měly poskytnout nový všeobecný zdroj veřejných příjmů.

1.11 DFT by měla progresivní charakter, protože zákazníci finančních institucí, stejně jako tyto instituce samotné, pokud obchodují vlastním jménem, patří k nejbohatším částem společnosti. Kromě toho se má za to, že finanční sektor nepřispívá svým spravedlivým dílem k odváděným daním.

1.12 DFT by měla mít co nejširší působnost a pokud možno by se měla vztahovat na vnitrostátní trhy i mezinárodní devizové trhy. EHSV doporučuje pro celosvětový systém nízkou daňovou sazbu DFT ve výši 0,05 %. Pro evropský systém by byla vhodná nižší sazba, aby se zajistilo, že nenaruší funkci finančního trhu.

1.13 Zavedení daně vždycky snižuje hodnotu aktiv, ale má to vliv na to, kde obchod proběhne, když se nejedná o celosvětovou daň? Studie ukázala, že současný kolkový poplatek v Británii snížil obrat o 20 %, což je sotva možné označit za odliv obchodování z Londýna.

1.14 Se zavedením této daně nejsou spojeny téměř žádné administrativní, technické nebo hospodářské náklady, protože tyto transakce již probíhají na počítačích. Zatím však neexistuje digitalizovaný trh transakcí „přes přepážku“ (OTC); připravuje se však pro něj právní úprava na úrovni EU. Potřeba zahrnout všechny transakce, tedy i trh OTC do organizovaného obchodování ukazuje, že regulace a zdanění jako DFT se doplňují, nejsou vzájemně alternativní.

1.15 DFT přináší dvojí užitek: mění chování finančního sektoru ve prospěch dlouhodobých základů a zároveň zvyšuje veřejné příjmy. Je však také zřejmé, že čím vyšší je daňová sazba, tím větší má daň účinky na krátkodobé transakce,

a tím nižší je výnos. Je tedy třeba hledat takovou sazbu daně, jež povede k rovnováze obou záměrů DFT – změny chování a daňových výnosů.

1.16 Při uplatnění v celé Evropě by daňové výnosy dosáhly zhruba 1,5 % HDP, přičemž jejich podstatná část by přicházela z britského finančního trhu. Při celosvětovém uplatnění by daňové výnosy představovaly přibližně 1,2 % světového HDP. Výsledky jsou přibližně totožné pro Evropu i Spojené státy.

1.17 G20 na svém setkání v Torontu ve dnech 26. a 27. června 2010 nenavrhla globální daň z finančních transakcí. EHSV se však domnívá, že evropský systém by měl nicméně pokračovat v programu finančních reforem.

2. Souvislosti

2.1 Uvádějí se četné důvody, proč nastala finanční krize, jež dramaticky propukla roku 2008 po úpadku Lehman Brothers⁽³⁾. Mimo jiné k nim náleží levné peníze získané vzhledem k nízkým úrokovým sazbám, rozšíření vysoce rizikových cenných papírů jako důsledek sekuritizace, selhání v oblasti regulace a dohledu, dostupnost ekonomických zdrojů na spekulace prostřednictvím dlouhodobého přerozdělení příjmů od práce směrem ke kapitálu, globální povaha finančních trhů atd.

2.2 Ve vztahu k HDP narostlo finančníctví nepředstavitelnou měrou. V roce 1990 činila hodnota finančních transakcí přibližně patnáctinásobek světového HDP. Do krize v roce 2008 vzrostla na sedmdesátinásobek světového HDP.⁽⁴⁾ Spotové transakce představují zhruba stejný podíl světového HDP jako v roce 1990, takže čtyřnásobný nárůst finančních transakcí je téměř celý způsoben deriváty. Jsou to hlavně transakce „přes přepážku“ (OTC), tedy přímé dohody mezi zákazníkem a finanční institucí, a většina se jich týká derivátů vztahujících se k úrokové sazbě⁽⁵⁾. Dokonce dlouhodobé transakce jako hypotéční dluhopisy byly vtaženy do krátkodobého trhu tím, jak často mění majitele. Důvodem k velké části takových transakcí může být zajišťování finančních rizik (hedging) nebo spekulace.

2.2.1 Vývoj trhu s deriváty je novým prvkem ekonomického systému; ne vždy je spojen s reálnou ekonomikou, jako je tomu u tradičního kapitálu. Existuje mnoho druhů derivátů, jako např. opce, futures, forwardy a swapy, jež mohou být založeny například na různém zboží, měnách, úrokových sazbách nebo také čirém hazardu.

⁽³⁾ Globální společnost finančních služeb.

⁽⁴⁾ Stephan Schulmeister, A General Financial Transaction Tax, WIFO Working Papers 344/2009.

⁽⁵⁾ Banka pro mezinárodní platby (BIS); Davas, von Weizsäcker, Financial Transaction Tax: Small is Beautiful, 2010.

2.2.2 Statistiky ukazují, že ve druhé polovině roku 2008 došlo k poklesu obchodování s deriváty. Tento pokles však nebyl zvláště velký; obchod se jen snížil na úroveň dosažovanou o tři roky dříve. Kromě toho během první poloviny roku 2009 začal objem obchodování znovu narůstat.⁽⁶⁾ Tyto změny se opět vztahovaly především na úrokové deriváty. Z toho můžeme vyvodit závěr, že chování finančního sektoru se příliš nezměnilo. Na druhé straně však z trhu byla téměř vymazána sekuritizace, hlavní spouštěcí mechanismus finanční krize.⁽⁷⁾

2.2.3 Těsně před krizí, v roce 2007, vytvářel finanční sektor 40 % zisku všech společností v USA, zatímco jeho podíl na HDP byl pouze 7%.⁽⁸⁾ Pokud finanční sektor získává 40 % zisku, znamená to, že se vychýlil ze své úlohy finančního prostředníka. V tomto smyslu oligopolní charakter finančního sektoru v některých zemích pro financování reálné ekonomiky není účinný.

2.2.4 Došlo také ke koncentraci do několika tržních míst, především do Londýna a New Yorku. Zároveň došlo také ke koncentraci do několika obrovských finančních institucí. Jejich velikost stála u zrodu označení institucí „too big to fail“ (příliš velké na to, aby padly), což pak mnohé vlády vedlo k záchraně některých bank, aby zabránily zhroucení finančního sektoru. Do tohoto odvětví byly pumpovány závrtné částky, což vedlo k rekordním rozpočtovým deficitům.

2.3 Zpráva de Larosièrovy skupiny uvádí množství návrhů na změnu finančního systému, aby se zabránilo rozvoji dalších krizí.⁽⁹⁾ Brzy poté vzešly z Komise čtyři návrhy regulace mikro a makrobezpečnostního dohledu nad finančnictvím⁽¹⁰⁾ a několik návrhů na změnu pravidel ve finančním sektoru⁽¹¹⁾. Souběžně s tím probíhá intenzivní diskuse v USA.

2.3.1 Návrhy na novou legislativu se týkaly hlavně dohledu a regulace určitých finančních institucí a částečně navrhovaly prvky samoregulace ve finančnictví. Pouze menší část návrhů se zaměřila na změnu chování finančního sektoru. Neobjevily se žádné návrhy na regulaci investičních nástrojů ve finančnictví,

⁽⁶⁾ Tamtéž. Viz pozn. pod čarou 5.

⁽⁷⁾ H.W. Sinn při představení Hospodářské zprávy Evropské ekonomické poradenské skupiny (EEAG), ročník 2010, 23. února 2010 v Bruselu.

⁽⁸⁾ Helene Schubert, Rakouská národní banka.

⁽⁹⁾ Zpráva de Larosièrovy skupiny, Úř. věst. C 318/11, 23.12.2009, s. 57.

⁽¹⁰⁾ Mikro a makrobezpečnostní dohled, Úř. věst. C 277/25, 17.11.2009, s. 117.

⁽¹¹⁾ Ratingové agentury, Úř. věst. C 277/25, 17.11.2009, s. 117. Prospekt, který má být zveřejněn při veřejné nabídce nebo přijetí cenných papírů k obchodování, a harmonizace požadavků na průhlednost týkajících se informací o emitentech, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, Úř. věst. C

přestože je mezi nimi možné najít některé ze skutečných příčin finanční krize.

2.4 Nedošlo ani k žádným formálním návrhům daně z finančních transakcí (DFT) ze strany EU, přestože se o tom v posledních několika letech rozproudila veřejná diskuse. Taková daň by podle mínění EHSV měla rozhodný účinek na chování finančních institucí i na investiční nástroje. Toho by mohlo být dosaženo omezením některých nyní dominantních krátkodobých finančních transakcí.

2.4.1 Na zasedání v září 2009 v Pittsburghu požádali představitelé zemí G-20 Mezinárodní měnový fond, aby připravil zprávu pro jejich další zasedání v červnu 2010, vztahující se k rejstříku možností, které země využívají nebo zvažují, aby se finanční sektor mohl spravedlivě a podstatně podílet na úhradě zátěže spojené s vládními intervencemi určenými k sanaci bankovního systému. V předběžné zprávě MMF vydané v dubnu 2010 se klade důraz na opatření působící proti budoucím finančním krizím, především příspěvek na finanční stabilitu v kombinaci s programem řešení úpadkových situací. Ve svém stanovisku se EHSV k těmto návrhům nebude samostatně vyjadřovat, omezí se na stručné pojednání MMF o DFT ve stávající krizi.

2.4.2 EHSV v zásadě podpořil DFT ve svém stanovisku ke zprávě de Larosièrovy skupiny: „EHSV je toho názoru, že musí nastoupit dlouhodobé uvažování namísto krátkodobého a bonusy nesmí být založeny na spekulativních transakcích. V tomto duchu EHSV podporuje myšlenku zdanění finančních transakcí.“ V tomto stanovisku hodlá EHSV vstoupit do pokračující diskuse a dále propracovat záměry a účinky takové daně.

3. Úvod

3.1 Prvotní návrh zdanění transakcí s cennými papíry formuloval v roce 1936 J. M. Keynes. Jeho smyslem bylo omezení destabilizující spekulace s akciemi a posílení dlouhodobých základů burzovních cen.

3.2 V sedmdesátých letech 20. století navrhl James Tobin zdanění měnových transakcí, tzv. „Tobinovu daň“, s cílem snížit destabilizující měnové spekulace. Volný pohyb kapitálu usnadnil spekulativní útoky na měny. Tobin chtěl zpomalit finanční trh, uvést ho do lepšího souladu s reálnou ekonomikou a posílit úlohu měnové politiky. Daň se měla vztahovat na měnové spotové transakce; daňová sazba měla být 0,5 %. Přestože nebyla zaměřena na všechny finanční transakce (spotové transakce v dnešní době představují méně než 10 % světových transakcí), její záměr se shodoval s jedním ze záměrů diskutovaných dnes – usiloval o snížení krátkodobých transakcí.

3.2.1 Tobin navrhol poukazovať výnos této daně Mezinárodnímu měnovému fondu nebo Světové bance; tento výnos však nebyl hlavním cílem: „Čím úspěšnější bude tato daň z hlediska dosažení ekonomických záměrů, jež mě primárně motivovaly..., tím menší budou její výnosy“⁽¹²⁾.

3.3 Během finanční krize v roce 2008 se myšlenka zdanění znovu objevila, tentokrát nejen pro měnové transakce, ale pro všechny finanční transakce. Je třeba říci, že i přes tento široký záběr zdanění nezahrnuje finanční transakce, na nichž se podílejí domácnosti a podniky. Mělo by být omezeno na transakce mezi dvěma finančními institucemi. Mezi zastánci DFT najdeme mnoho typů organizací občanské společnosti, ekonomů, osobností finančního sektoru, jako je Lord Turner, předseda Britského úřadu pro finanční služby (BFSa) a nyní také Evropskou radu, jak vyplývá z návrhů pro schůzku G-20 zde dne 17. června 2010⁽¹³⁾. K odpůrcům zavedení DFT patří MMF, OECD a Světová banka.

3.4 Jaké jsou hlavní cíle takové daně? Co by mělo být jejím předmětem? Jak by měla být vysoká? Může být používána jednou zemí, nebo je nutné ji použít v celé Evropské unii či celosvětově? Jaké výsledky můžeme očekávat? Tyto otázky zvažujeme a uvádíme některé číselné údaje založené na studiích Rakouského institutu ekonomického výzkumu (WIFO)⁽¹⁴⁾, Centra pro hospodářský a politický výzkum (Center for Economic and Policy Research – CEPR) a Institutu pro výzkum politické ekonomie (Political Economy Research Institute – PERI, University of Massachusetts, Amherst)⁽¹⁵⁾.

3.5 Mechanismus ovlivnění chování finančního sektoru se podle pojednání Keynesa a Tobina prosazuje účinkem DFT na krátkodobé transakce. Vzhledem k frekvenci krátkodobého obchodování DFT zvyšuje náklady krátkodobých transakcí ve srovnání s dlouhodobými. Vlády mohou tímto způsobem, tedy změnou relativních nákladů, vést finanční sektor s využitím cenového mechanismu trhu k tomu, aby se více spoléhal na dlouhodobé základy reálné ekonomiky.

4. Cíle

4.1 Pozorný pohled na finanční trh odhalí, že na zvýšeném objemu se podílejí především krátkodobé transakce; mají často spekulativní povahu nebo jsou určeny k zajištění finančních rizik (risk-hedging). Ve vztahu k reálné ekonomice jsou

mnohé z těchto transakcí nadměrně rozsáhlé. Protože mají krátkodobé fluktuace tendenci se kumulovat do dlouhodobých výkyvů cen aktiv, mohou se i ceny na akciovém trhu odchýlit od vývoje reálné ekonomiky.⁽¹⁶⁾ Některé z těchto transakcí Lord Turner dokonce označil jako společensky bezúčelné.

4.1.1 Prvořadým cílem DFT by tedy podle EHSV měla být změna současného chování finančního sektoru tím, že se sníží krátkodobé spekulativní finanční transakce. Krátkodobé transakce tvořily rozhodující podíl růstu aktivity finančního sektoru během prvního desetiletí 21. století. Finanční sektor musí znovu převzít svou trvalou zodpovědnost za reálnou ekonomiku.

4.1.2 Účinky DFT na chování trhu zmiňuje ve své zprávě také MMF, ale v negativních souvislostech. Mezi uváděné negativní aspekty patří, že to není způsob, jak financovat budoucí program řešení úpadkových situací. To nikdy cílem DFT nebylo. Další námitka zní, že je lepší zdaňovat přímo ty transakce, jež mají být redukovány. Přesně tak ale DFT působí, když krátkodobé transakce nejcitelněji zasahuje.

4.1.3 Snížení objemu krátkodobých obchodů také snižuje jejich podíl na aktivitách finančních institucí. To znamená zvýšení podílu jiných aktivit, jako je působení v úloze prostředníka mezi střadateli a zájemci o kredit. Finanční sektor není samoučelný, je nástrojem k dosahování jiných hospodářských záměrů. Účinný finanční sektor je schopen optimálně využívat úspory k investicím v reálné ekonomice.

4.1.4 Tradiční komerční bankovníctví je založené na půjčkách podnikům a domácnostem a zdrojem zisku jsou rozdíly úrokových sazeb. Banky svým klientům v rámci podpory pomáhají získávat prostředky na kapitálových trzích, poskytují jim zajištění před měnovými a komoditními riziky spojenými s mezinárodním obchodem a krytí těchto rizik, stejně jako zajištění termínových obchodů se zemědělskými komoditami. Při poskytování těchto služeb banky vyrovnávají vlastní riziko pomocí transakcí s jinými bankami, obvykle v reálném čase. Služba zákazníkům může zahrnovat vícenásobné, velice krátkodobé transakce. Bankám navíc přináší zisk také obchodování na vlastní účet s cennými papíry a deriváty. Nic z toho by nemělo být z finančního trhu odstraněno, protože to částečně reprezentuje mezibankovní obchodování zajišťující likviditu. Pokud však DFT podstatně sníží krátkodobé obchodování s cennými papíry a deriváty, sníží také zisky ve finančním sektoru, což pravděpodobně povede ke snížení odměn a výnosů daně ze zisku. Tradiční bankovníctví bude sotva dotčeno a budoucí zisky finančních institucí budou nižší a budou záviset hlavně na tradičních bankovních činnostech.

⁽¹²⁾ Tobin, James: A Proposal for International Monetary Reform, 1978.

⁽¹³⁾ Závěry Evropské rady, 17. června 2010: „EU by měla stát v čele úsilí o stanovení globálního přístupu k zavedení systémů odvodů a daní pro finanční instituce s cílem zachovat rovné podmínky na celosvětové úrovni a bude tento postoj důrazně hájit mezi svými partnery ve skupině G-20. V této souvislosti je třeba prozkoumat zavedení globální daně z finančních transakcí a dále tuto otázku rozpracovat.“

⁽¹⁴⁾ Stephan Schulmeister, A General Financial Transaction Tax, WIFO Working papers 344/2009.

⁽¹⁵⁾ Baker, Pollin, McArthur, Sherman: The Potential Revenue from Financial Transactions Taxes. CEPR/PERI, prosinec 2009.

⁽¹⁶⁾ Viz poznámka pod čarou č. 14.

4.1.5 V literatuře lze najít rozdílné názory, ale jedním z účinků by mohlo být snížení volatility cen akcií. Se snížením počtu spekulativních pohybů by se mohly stát ceny akcií stabilnější. Podle alternativního názoru příležitostné obchody mohou být velmi nestálé a nahodilé, bez tlumícího účinku z objemu.

4.1.6 Když shrnujeme potenciální účinky DFT na chování různých finančních institucí, chceme zdůraznit, že takové změny by mohly snížit obchodování s vysokou frekvencí. Přes nové finanční obtíže v roce 2010 a hledání metod ze strany MMF a EU, jak financovat budoucí finanční krize, bychom neměli ztratit ze zřetele, že se jedná o časově omezenou příležitost ke zlepšením ve finančním sektoru.

4.2 Dalším hlavním cílem DFT získání peněz do veřejných rozpočtů. DFT by podstatně zvýšila objem daňových výnosů. Diskuse o možném využití těchto nových výnosů zahrnuje podporu hospodářského rozvoje v rozvojových zemích, financování politik klimatu v rozvojových zemích nebo snížení břemene veřejných financí, k jehož vytvoření vedla finanční krize. Po nedávných politických diskusích v rámci EU by nejpravděpodobnější využití mělo podobu zdroje veřejných příjmů.

4.2.1 Podle Komise byla schválena finanční podpora dosahující 30 % HDP Evropské unie. S vyloučením záruk to dosahuje 13 %. Pro Spojené království se toto procento musí vynásobit dvěma. Když hodnotíme tyto veřejné náklady na překonání krize ve finančním sektoru, je třeba mít na paměti, že asi polovina z nich nebyla nikdy použita a velká část se může nakonec vrátit. Těch 13 % se vztahuje na kapitálové injekce (bankovní kapitál), nákup aktiv a přímou podporu. Zdá se, že hodné záruk nebylo vůbec použito.

4.2.2 Výnosy DFT by mohly být zpočátku využity k úhradě zbývajících výdajů. Vzhledem ke koncentraci bankovního trhu by se v oblastech, kde byly na záchranu bank použity největší částky veřejných peněz, měly také získat nejvyšší výnosy z daně z finančních transakcí. Celkové veřejné náklady však byly daleko vyšší a zahrnovaly ztrátu příspěvků na sociální zabezpečení, náklady na automatické stabilizátory, platbu vyšších úrokových sazeb z veřejných půjček atd. Dokonce i MMF uvádí, že „velké fiskální, hospodářské a sociální náklady finanční krize jsou podnětem k příspěvku finančního sektoru do obecných výnosů v míře vyšší, než jsou fiskální náklady na přímou podporu“. (17)

(17) MMF, A fair and substantial contribution by the financial sector, předběžná zpráva pro skupinu G-20.

4.2.3 V budoucnosti by se však na DFT mělo pohlížet jako na obecný nový zdroj výnosů veřejných rozpočtů. Vzhledem k tomu, že finanční služby jsou vyňaty z DPH, takže uživatelé bankovních služeb za ně platí menší daně než za většinu jiných služeb, a také s ohledem na vysoké zisky ve finančnictví se jeví jako obzvláště odůvodněné zvýšení daní v tomto odvětví.

4.2.4 Podle studie provedené OECD bude v roce 2011 téměř polovinu deficitu veřejných financí zemí OECD tvořit deficit Spojených států. Rozpočtový deficit v eurozóně v tomto roce se očekává přibližně ve výši 6 % HDP. Skutečné obtížné podmínky se očekávají nejen v zemích eura, jako je např. Řecko, ale také ve Spojeném království, kde podle odhadů dosáhne asi 12 %.

4.2.5 Alternativou k DFT diskutovanou v předběžné zprávě MMF je DFA, daň z finanční aktivity, jíž se zdaňují zisky a odměny. Jedná se o jednoduchou metodu zdanění finanční aktivity, ale nejvýznamnějším rozdílem proti DFT je to, že DFA zdaňuje všechny druhy aktivit a nemá diferencované účinky na krátkodobé a dlouhodobé transakce. Je to jen způsob, jak zvýšit daňové příjmy přicházející z bank.

4.2.6 DFT by i při rovné daňové sazbě měla progresivní charakter, protože zákazníci finančních institucí, stejně jako tyto instituce samotné, pokud obchodují vlastním jménem, patří k nejbohatším částem společnosti. Je důležité soustředit se na to, jak by DFT mohla být co neúčinnějším nástrojem pro finanční sektor, je však třeba také brát v úvahu její dopad. Pracovní dokument útvarů Komise (18) uvádí, že inovačním zdrojům se často přisuzuje výhoda větší politické přijatelnosti, především v případech, kdy je daňové zatížení uvaleno na skupiny nebo odvětví, u kterých se má v dané době za to, že neunesou spravedlivý podíl daňové zátěže.

4.2.7 Evropský parlament požádal Komisi, aby v dostatečném předstihu před dalším summitem G20 vypracovala posouzení dopadu globální daně z finančních transakcí a prozkoumala její výhody i nevýhody. (19) Podobně EHSV považuje za nutné prostudovat četné technické aspekty DFT. Předložený pracovní dokument útvarů Komise (20) neodpovídá zcela návrhům Evropského parlamentu. EHSV proto zdůrazňuje potřebu úplného posouzení dopadu v kombinaci s formálním návrhem DFT.

(18) SEK(2010) 409 v konečném znění, pracovní dokument útvarů Komise: Inovační financování na globální úrovni.

(19) PE432.992v01-00, Návrh usnesení.

(20) SEK(2010) 409 v konečném znění.

5. Konstrukce

5.1 Obecná působnost

5.1.1 Předmětem daně by měly být nejen mezinárodní transakce, ale všechny finanční transakce. Přestože používáme slovo „všechny“, existuje u většiny výpočtů nějaké omezení z hlediska typu zdaňovaných transakcí nebo jejich hodnoty. CEPR a PERI ve své studii zkoumaly různé předměty daně. Studie WIFO zvolila všezahrnující variantu.

5.1.2 Kritérium pro rozhodnutí, jaké transakce mají být daněny, by mělo být zaměřeno na ty nejkrátkodobější. Dalším východiskem je mít co nejšířší záběr. Třetí volba spočívá v rozhodnutí, zda by se zdanění mělo zaměřit na národní trhy nebo také devizové trhy.

5.1.3 Pokud jsou zahrnuty národní i zahraniční transakce, pokrývá to všechny finanční transakce. Požadavek nenarušení reálné ekonomiky by mohl být argumentem pro vyloučení spotových transakcí.

5.1.4 Nezahrnutí některých transakcí bude mít určitý vliv na konkurenční postavení různých transakcí. Tento vliv je žádoucí, pokud zatíží větší měrou krátkodobé spekulativní transakce než dlouhodobé nesppekulativní transakce. Tak tomu skutečně bude, protože čím jsou transakce častější, tím silněji je tato daň zasáhne.

5.1.5 Použití jmenovité hodnoty finanční transakce jako základu pro DFT bylo kritizováno s tím, že takový základ je téměř imaginární. Jako alternativu k DFT je možné danit skutečně přijaté částky finančními institucemi z obchodu s deriváty, poplatky, odměny nebo jakékoliv náklady zákazníků. Vývoj finančních transakcí využívajících jmenovité hodnoty ve vztahu k HDP je nicméně podle mínění EHSV užitečným opatřením především k zachycení časového vývoje objemu obchodů na finančním trhu.

5.2 Geografická působnost

5.2.1 Má být DFT vnitrostátní, oblastní (EU) nebo globální? Bezpochyby by měla přednost globální daň. Pokud to nebude možné, tak by se jednalo bezesporu o daň, jež vyžaduje řešení na úrovni EU. Přesto existují příklady ukazující, že i vnitrostátní daň je jednou z možností, především pro země s velkým finančním sektorem. Dá se očekávat, že by to mělo velký vliv na to, kde se obchod odehrává. Zkušenosti však ukazují, že by se nemělo jednat o nějaký problém. ⁽²¹⁾

5.2.2 Zavedení daně z aktiv vždycky snižuje hodnotu těchto aktiv, ale má to vliv na to, kde obchod proběhne? Existuje

studie, jež vypočítala, že britská forma kolkového poplatku 0,5 % uvaleného na akcie a některé dluhopisy snížila obrát o 20 %; nedá se tudíž říci, že by vedla ke stažení obchodní aktivity z Londýna. ⁽²²⁾

5.3 Daňová sazba

5.3.1 Navrhují se různé úrovně výše daňové sazby mezi 0,1 a 0,01 %. Nejčastěji se zmiňuje sazba 0,05 %. Pro globální systém doporučujeme DFT právě s takovou daňovou sazbou. Je dostatečně nízká, aby mohla být zavedena bez rizika natolik velkých účinků na krátkodobé transakce, jež by mohly narušit fungování finančního trhu. Bude-li však DFT zavedena jako evropský systém, měla by být zvážena nižší sazba.

5.3.2 DFT má dvojí užitek: mění chování finančního sektoru ve prospěch dlouhodobých základů a zároveň zvyšuje veřejné příjmy. Je však také zřejmé, že čím vyšší je daňová sazba, tím větší má daň účinky na krátkodobé transakce, a tím nižší je výnos. Je tedy třeba hledat takovou sazbu daně, jež povede k rovnováze obou záměrů DFT – změny chování a daňových výnosů.

5.3.3 Všechny případy daní a jiných poplatků se v reálném světě vždy uplatňovaly na některé finanční transakce, nikoliv všechny. Když se zdaní všechny transakce, není možné předem přesně určit účinky. Daňová sazba by proto měla být přezkoumána např. po třech letech z hlediska možného zvýšení nebo snížení.

5.4 Proveditelnost

5.4.1 Jiná otázka je, jak snadno je možné takový druh daně vybírat. Většina transakcí, pro které se daň navrhuje, již probíhá počítačově. To znamená, že se zavedením této daně nejsou spojeny téměř žádné administrativní, technické nebo hospodářské náklady. Je ovšem zapotřebí vyvinout zvláštní počítačový program. Některé testy již proběhly.

5.4.2 Je nezbytné prověřit tvorbu a existenci inovačních finančních produktů, jež nejsou daněny, nebo dokonce jsou úmyslně koncipovány tak, aby se zdanění vyhnuly. Musí být zahrnuty do předmětu daně.

5.4.3 Zatím neexistuje digitalizovaný trh transakcí „přes přepážku“ (OTC). Tato oblast čeká na evropskou právní úpravu. Potřeba zahrnout trh OTC do organizovaného obchodování ukazuje, že regulace a zdanění jako DFT se doplňují, nejsou vzájemně alternativní.

⁽²¹⁾ Poplatky tohoto typu jsou v Jižní Koreji, Hong Kongu, Austrálii, Tchajwanu a Indii a nějaké obdobné poplatky existují v Belgii, Argentíně a Brazílii.

⁽²²⁾ The Institute for Fiscal Studies 2002: Stamp duty on share transactions: is there a case for change?, komentář 89.

6. Účinky

6.1 Snížení krátkodobých finančních transakcí

6.1.1 Neexistují žádné přesné odhady, jak by mohly být krátkodobé obchody ovlivněny DFT. Vycházíme z předpokladů. To představuje při diskusi o DFT skutečný problém. Nemáme tedy žádné statistiky vypovídající ve prospěch hlavního účelu, snížení krátkodobého finančního obchodování. Jediné statistické odhady, které skutečně máme, se týkají možného objemu daňového výnosu.

6.1.2 Jedním z účinků DFT je to, že empiricky snižuje likviditu. Jaká je však optimální úroveň likvidity? Byly by ekonomiky fungovaly lépe, než tomu bylo v letech 1990 nebo 2000, kdyby pracovaly s extrémně vysokou likviditou, jež existovala v roce 2007? Je likvidita ekvivalentem celkového objemu finančních transakcí? Odpověď by měla znít, že nikoliv, protože četné z těchto transakcí se zakládají na stejných cenných papírech, takže celková částka transakcí nemůže být zvláště dobrým odhadem „skutečné“ likvidity. Vrátime-li se k hlavnímu účelu finančního sektoru, tedy plnit funkci finančního prostředníka, jeví se jako relevantní poměrování likvidity s úrovní HDP. Aniž bychom vyjadřovali názor, jak přesně velké má být takové snížení, je jasné, že směr této změny by měl znamenat snížení proti úrovni likvidity v roce 2007.

6.1.3 Vzhledem k tomu, že DFT by nejsilněji zasáhla nejčastější transakce, mělo by dojít kromě snížení počtu transakcí také ke změně podílu dlouhodobých a krátkodobých transakcí. Argument vyjadřovaný v neprospěch DFT říká, že by tato daň mohla zvýšit neprůhlednost finančního trhu, když by byly krátkodobé transakce méně časté. Vezmeme-li v úvahu současnou úroveň krátkodobých transakcí, tak by ani rozsáhlé snížení nevedlo k eliminaci všech transakcí probíhajících ze dne na den. Těžko se dá říci, že by tento aspekt finančního sektoru byl např. roku 2000 neprůhledný.

6.1.3.1 Jak popisuje studie WIFO, zvýšené používání derivátů vedlo k nadsazeným cenám v krátkodobém i dlouhodobém obchodování. Vzhledem k tomu by snížené používání derivátů mohlo vést ke snížení cenové volatility na finančním trhu, nikoliv jejímu zvýšení, jak se někdy uvádí.

6.1.3.2 Finanční obchodování je téměř vyrovnaně rozděleno mezi banky a jiné finanční instituce. Žádné takové údaje neexistují ohledně rozdělení mezi krátkodobé a dlouhodobé transakce.

6.2 Objem výnosu daně

6.2.1 Studie WIFO očekává, že objem zdaňovaných transakcí by se při daňové sazbě 0,05 % snížil o 65 %. Nižší daňová sazba by podle výpočtů vedla k menší redukci transakcí, vyšší sazba k větší redukci.

6.2.1.1 Při použití pouze ve Spojeném království by DFT podle uvedené studie vedla k daňovým výnosům téměř ve výši 7 % HDP této země. Ve členském státu s druhým největším podílem těchto finančních transakcí po Spojeném království, tedy v Německu, by se jednalo o něco málo přes 1 % HDP. Při uplatnění v celé EU by daňové výnosy odpovídaly zhruba 1,5 % HDP, přičemž podstatná část výnosu by přicházela z britského finančního trhu. Při celosvětovém uplatnění by daňové výnosy představovaly přibližně 1,2 % světového HDP.

6.2.2 Studie CEPR a PERI uvádí alternativy snížení obchodování 25 % a 50 %. Z důvodu srovnatelnosti s údaji studie WIFO uvádíme pouze hodnoty odpovídající 50 % snížení základu daně. Tato studie uvádí čísla pro jednotlivé typy obchodovaných aktiv. Hodnoty uváděné v této studii v USD byly transformovány na podíl HDP Spojených států.

— Akcie 0,75 %

— Dluhopisy 0,18 %

— Opce 0,03 %

— Spotové transakce 0,05 %

— Futures 0,05 %

— Swaps 0,16 %

— CELKEM 1,23 %

6.2.3 Tyto dvě studie docházejí zhruba ke stejným výsledkům v případě Evropy a Spojených států. Ze studie CEPR a PERI také vyplývá, že spotové transakce představují velmi malou část všech transakcí.

V Bruselu dne 15. července 2010.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

PŘÍLOHA

ke Stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrhy byly na plenárním zasedání zamítnuty, nicméně obdržely alespoň jednu čtvrtinu odevzdaných hlasů:

Pozměňovací návrh 1 předložil pan SARTORIUS Odstavec 1.10

Upravit

„1.10 Druhým hlavním cílem DFT je získání peněz do veřejných rozpočtů. Tento nový zdroj výnosů by se mohl prioritně využít k financování fondu pro řešení problémů či garančního fondu, který by se používal pro pokrytí nákladů budoucích bankovních krizí, podpoře hospodářského rozvoje v rozvojových zemích, financování politik v oblasti klimatu v rozvojových zemích nebo snížení břemene veřejných rozpočtů. Poslední z uvedených využití také znamená, že finanční sektor splatí veřejné subvence. V dlouhodobé perspektivě by výnosy měly poskytnout nový všeobecný zdroj veřejných příjmů.“

Odůvodnění

V některých členských státech nebyly použity žádné veřejné prostředky za účelem záchrany bank, a banky se tak nestaly zátěží pro veřejné finance. Nicméně je vhodné předcházet příštím krizím, a samozřejmě musí přispět také finanční instituce k tomuto fondu, který by se používal pouze na to, aby bankrot nesolventní instituce proběhl řádně a nedestabilizoval finanční systém jako celek.

Pozměňovací návrh 4 předložil pan SARTORIUS Odstavec 4.2

Upravit z důvodu změny v odstavci 1.10

„4.2 ~~Dalším hlavním~~ Druhým cílem DFT získání peněz do veřejných rozpočtů. Tento nový zdroj výnosů by se mohl prioritně využít k financování fondu pro řešení problémů či garančního fondu, který by se používal pro pokrytí nákladů budoucích bankovních krizí. Poslední z uvedených využití by také znamenalo, že finanční sektor splatí veřejné subvence. V dlouhodobé perspektivě by výnosy měly poskytnout nový všeobecný zdroj veřejných příjmů. DFT by podstatně zvýšila objem daňových výnosů. Diskuse o možném využití těchto nových výnosů zahrnuje podporu hospodářského rozvoje v rozvojových zemích, financování politik klimatu v rozvojových zemích nebo snížení břemene veřejných financí, k jehož vytvoření vedla finanční krize. Po nedávných politických diskusích v rámci EU by nejpravděpodobnější využití mělo podobu zdroje veřejných příjmů.“

Odůvodnění

V některých členských státech nebyly použity žádné veřejné prostředky za účelem záchrany bank, a banky se tak nestaly zátěží pro veřejné finance. Nicméně je vhodné předcházet příštím krizím, a samozřejmě musí přispět také finanční instituce k tomuto fondu, který by se používal pouze na to, aby bankrot nesolventní instituce proběhl řádně a nedestabilizoval finanční systém jako celek.

Pozměňovací návrh 5 předložil pan SARTORIUS Odstavec 4.2.3

Doplnit novou větu na konec odstavce

„4.2.3 V budoucnosti by se však na DFT mělo pohlížet jako na obecný nový zdroj výnosů veřejných rozpočtů. Vzhledem k tomu, že finanční služby jsou vyňaty z DPH, takže uživatelé bankovních služeb za ně platí menší daně než za většinu jiných služeb, a také s ohledem na vysoké zisky ve finančnictví se jeví jako obzvlášť odůvodněné zvýšení daní v tomto odvětví. Tento nový zdroj výnosů by se však mohl prioritně využít k financování fondu pro řešení problémů či garančního fondu, který by se používal pro pokrytí nákladů budoucích bankovních krizí.“

Odůvodnění

Ve správě veřejných financí se obecně uznává, že pokud je jediným cílem zvýšení příjmů, nedoporučuje se zdaňovat transakce mezi podniky z důvodu možných negativních vlivů. Je lepší zdanit výsledek, neboť zdanění transakcí bude mít řetězový účinek, který povede ke zvyšování cen. Pro zvýšení příjmů existují účinnější prostředky.

O těchto třech výše uvedených pozměňovacích návrzích se hlasovalo společně takto:

Výsledek hlasování:

Hlasů pro: 52
Hlasů proti: 91
Hlasování se zdrželo: 9

Pozměňovací návrh 2 předložil pan SARTORIUS Odstavec 1.11

Upravit

„1.11 DFT by měla progresivní charakter, protože zákazníci finančních institucí, stejně jako tyto instituce samotné, pokud obchodují vlastním jménem, patří k nejbohatším částem společnosti. ~~Kromě toho se má za to, že finanční sektor nepřispívá svým spravedlivým dílem k odváděným daním.~~“

Odůvodnění

Jedná se o nepodložené tvrzení. Finanční sektor přispívá stejně jako každý jiný k odváděným daním. S jakým sektorem ho zpravodaj srovnává? Jaké údaje může předložit v souvislosti se svým tvrzením?

Výsledek hlasování:

Hlasů pro: 65
Hlasů proti: 102
Hlasování se zdrželo: 10

Pozměňovací návrh 3 předložil pan SARTORIUS Odstavec 1.16

Nový odstavec po odstavci 1.16

„1.17 EHSV se domnívá, že tato daň by mohla mít negativní dopad na konečného spotřebitele, a to jak podniky, tak fyzické osoby, pokud porostou náklady na půjčky a budou klesat úroky z úspor.“

Odůvodnění

Toto tvrzení odpovídá realitě a proto by mělo být obsaženo ve stanovisku. Daň bude mít negativní dopad na financování reálné ekonomiky ve velmi důležité chvíli.

Výsledek hlasování:

Hlasů pro: 62
Hlasů proti: 116
Hlasování se zdrželo: 4

Text stanoviska specializované sekce byl zamítnut ve prospěch pozměňovacího návrhu přijatého shromážděním, přičemž alespoň jedna čtvrtina odevzdaných hlasů byla pro stažení textu stanoviska specializované sekce.

Pozměňovací návrh 8 předložil pan NYBERG Odstavec 5.3.1

Pozměnit následovně

„5.3.1 Navrhují se různé úrovně výše daňové sazby mezi 0,1 a 0,01 %. Nejčastěji se zmiňuje sazba 0,05 %. Pro globální systém doporučujeme DFT právě s takovou daňovou sazbou. Je dostatečně nízká, aby mohla být zavedena bez rizika natolik velkých účinků na krátkodobé transakce, jež by mohly narušit fungování finančního trhu. Bude-li však zavedena DFT jako evropský systém, měla by být zvážena nižší sazba.“ Odůvodnění Aktualizace stanoviska v souladu se závěry setkání G20 v Torontu.

Výsledek hlasování:

Hlasů pro: 102
Hlasů proti: 52
Hlasování se zdrželo: 15